

EVANGELOS K. CHRYSOS, *Τὸ Βυζάντιον καὶ οἱ Γότθοι* (Bizanțul și goții. Contribuție la politica externă a Bizanțului în secolul al IV-lea), Thessalonic, 1972, 188 p.

Volumul este de mare importanță nu numai pentru cunoașterea naturii relațiilor dintre goți și Bizanț, ci și pentru istoria regiunilor de la Dunărea de Jos.

Chrysos K. Evangelos susține că pacea din anul 332 constituie primul prilej de aplicare a principiului *foedus foederati*. În felul acesta, goții au intrat într-o relație de autonomie subordonată, cum însuși se exprimă Momsen, fapt care a atras după sine și „colonizarea” lor în teritoriile romane, ca de pildă, regiunea Dunării de Jos; în asemenea teritorii ei căpătau loturi de pământ, iar cei recrutabili erau încorporați în armata romană de graniță.

Referindu-se la Dacia Traiană, recucerită parțial de Constantin cel Mare, Chrysos K. Evangelos susține că ea n-a fost înglobată în sistemul administrativ roman, pentru motivul că o astfel de măsură ar fi reclamat în chip necesar acordarea dreptului de cetățenie goților în temeiul *Constituției Antoninene*, ceea ce era însă nepotrivit stadiului de început al relațiilor goto-bizantine.

Politica lui Valens a urmărit — susține autorul — subordonarea totală a goților.

La p. 94—103 se descriu, pe scurt, războaiele lui Valens. În nota 3 de la p. 95, Chrysos K. Evangelos găsește prilejul să facă unele considerații privind localizarea așezii Constantiniana Daphne (Vezi și părerea noastră din Pontica, 4, 1975, p. 311—318, potrivit căreia Daphne (nu Constantiniana Daphne) se găsea la sud de Dunăre, poate acolo unde se află astăzi ruinele cetății de la Pirjoaia, jud. Constanța¹).

Chrysos K. Evangelos se oprește pe larg asupra cauzelor — evident de natură economică — ale războiului bizantino-got. Aceste cauze își găsesc ecoul plin și într-o clauză a tratatului de pace încheiat la terminarea

conflictului, clauză potrivit căreia goților li s-a permis să facă comerț cu romanii numai prin două orașe de la Dunăre (Themistios, Discursul X). Noi am mai avut prilejul (Pontica 4, 1975, p. 315—317) să arătăm că unul dintre aceste două orașe trebuie să fi fost Sucidava scythică (azi Pirjoaia) de pe malul drept al Dunării, situat la granița dintre Moesia Secunda și Scythia Minor. Dealtfel, aici, la Pirjoaia, s-au găsit peste 80 de plumburi comerciale, cele mai multe din a doua jumătate a secolului al IV-lea; ele provin de la baloturile cu mărfuri venite din orașe ca Ypaipa, Edessa, Smyrna, Laodicea etc., ce urmau să fie expediate în lumea gotică.

Un loc aparte (p. 112—123) este rezervat problemei creștinării goților și a persecuției desleănțuite de Athanarich. Cercetătorul elen socoate că dintre toate știrile referitoare la creștinismul goților cele ale scriitorului creștin, Sokrates, sint cele mai precise.

În ce ne privește, credem că printre victimele persecuției lui Athanarich se numără și martirii de la Niculițel de lângă Noviodunum, descoperiți, după cum se știe, de către V. Bauman (vezi Pontica, 5, 1972, p. 547—564). La timpul potrivit (SCIV, 24, 1973, 3, p. 633—641) am atras luarea aminte că Zotikos, Attalos, Kamasis și Phillipos — căci acestea sint numele martirilor de la Niculițel — au fost omorâți la nord de Dunăre în răstimpul dintre 369 și 382.

În 377, goții pătrund în masă în imperiu. Prin cele trei tratate de pace încheiate între anii 380 și 382, ei au revenit la vechea relație de federați față de imperiu. Cu acest prilej, li s-au dat zone agricole, situate lângă Dunăre, în apropiere de centrele urbane. În schimbul serviciilor aduse statului, goții primeau acum stipendii (*annonae foederaticae*). Theodosius a dispus ca aceste stipendii să fie acordate fără nici o reținere, spre deosebire de *annonae*-le limitaneiilor din care comandanții aveau dreptul să oprească a 12-a parte.

Procopius (*Despre războaie* VIII, 5), referindu-se la „cei alți soldați” ne indică atât cantitatea cât și calitatea „pensurilor” goților.

¹ Tot aici este locul să atragem atenția că *Vicus Carporum* (Ammianus Marcellinus, XXVII, 5, 5) nu este numele unei localități, așa cum se credea în general. Ammianus Marcellinus prin expresia *propre Carporum vicum* a vrut să marcheze ideea că armata lui Valens a iernat lângă un oarecare sat al carpilor.

Plata era condiționată de natura serviciilor. Întrucât statul îi socotea ca făcând parte din armata de graniță, el le-a fixat plata după sistemul salarizării ostașilor romani, ceea ce înseamnă că așezarea goților în Peninsula Balcanică avea înainte de toate, un caracter militar. Goții au primit pământ cu osebire în regiunile de graniță, dar nu pentru că acesta ar fi fost părăsit, ci pentru că acolo se afla linia de apărare a statului.

În continuare, autorul dezbată probleme dintre cele mai importante: statutul juridic al goților din Tracia, participarea federațiilor goți la războiul „Eugenius Maximus”, poziția lui Alarich în timpul campaniei contra lui Eugenius ș.a.

Noi am schițat doar câteva dintre ele, suficiente însă pentru a ilustra diapazonul larg al fenomenului gotic în Peninsula Balcanică și implicațiile lui.

Cartea lui Chrysos K. Evangelos se impune ca un studiu serios orientat corect și documentat temeinic. Articulația cu bibliografia este armonioasă. Acestea sînt numai o parte a motivelor care ne îndeamnă să credem că de acum încolo lucrările privind istoria goților balcanici trebuie să țină neapărat seama de contribuția lui Chrysos K. Evangelos.

Petre Diaconu